

ZORA.

Časopis za zabavo in poduk.

Izhaja
dvakrat na mesec, 1. in 15.
dne na celi poli.

Stoji po pošti za celo leto
4 gld. za pol leta 2 gld. — Za
dijake in učitelje celoletno
2 gld. 50 kr.

Čakanje. *)

P***

Nočca je tiha,
Vetrček piha,
Sládko róžice vse
V sanjah zibljejo se.

Rožica ena
Le je boléna,
Ne zatiska oči,
Tožna v noči bedí.

Deklica sama
Gleda iz hrama,
Roža moj'ga srcá,
Mene čaka domá.

Glavco podpira,
Zvezde prebira,
Na trepálnici pa
Sólza jej trepetá.

Zvezdice milo
So tolažilo,
Miljših nij tolažnic
Od ljubezni solzic.

Prevodi ruskih pesnikov. **)

(Ivan Vesel.)

1.

Krokarja.

Krokar h krokarju leti,
Krokar krokarju kriči:

Vran, kje bova pri obedi?
Kje je hrane kraj, povedi!

*) Postavljena v glasbo od dr. B. Ipavica.

Pis.

**) Čestitú g. Ivan Vesel že do'go slavno znani slov. pisatelj iz Zore in Glasnika, v katerega je pisal izvrstne članke pod imenom: Vesnin, je prestavil več naj-

Odgovarja drug mračán :
 Ni nam ona preveč v stran!
 Glej, kjer senco grm zakriva,
 Tam junak ubit počiva.

Kdo ga je, kakó ga je,
 To junakov sokol vé,
 Vé mu vranec, brz ko ptica,
 Vé nezvesta mu ženica.

Sokol je odletel v log,
 Vranec z zlim tovaršem v skok,
 Drazega ženica čaka,
 A ne — mrtvega junaka.

A. Puškin.

2.

Zimski večer.

Burja v meglo nebo krije,
 Snežna vihra grozno mete:
 Kakor zver zdaj divje vije,
 Zdaj zaveka kakor dete,
 Zdaj po strehi ostareli
 Kriti s slamo hitro švrka,
 Zdaj ko potnik zakesneli
 K nam na okence potrka.

Ah prijateljica draga
 Moje žalostne mladosti,
 Glej tu kapljica je blaga!
 Sree plava naj v radosti!
 Pevaj, kako je sinica
 Tam za morjem mu prebila,
 Pevaj, kako je devica
 Zjutraj po vodó hodila!

Temna ino nevesela
 Naša hišica je stara;
 Al pri oknu onemela
 Stara moja si nemara?
 Al o burnem si vihranji,
 Draga, tako oslABLJENA,
 Ali dremlješ pri drčanji
 Tihem svojega vretena?

Burja v meglo nebo krije,
 Snežna vihra grozno mete:
 Kakor zver zdaj divje vije,
 Zdaj zaveka kakor dete.
 Ah prijateljica draga
 Moje žalostne mladosti,
 Glej, tu kapljica je blaga!
 Sree plava naj v radosti!

A. Puškin.

Poljub.

Humoreska iz gorjanskega življenja.

Česki spisala K. Světla, poslovenil K. Glaser.

Poldan so odzvonili in začeli so na zvon biti. Deca, ki je igrala na vesi, se za to do cela zmenila nij, možki so sicer sneli svoje čepice in pri tem tako lukali, kakor da bi se nič posebnega ne bilo pripetilo, samo ženske je dirnulo. Pustile so vse ležati in stati, pri kamnu, kjer je ravno obed skuhala, druga zopet v hlevu, kjer je dojila, tretja v čumnati, kjer je o prvem toplem solnčnem žarku zimski prah ometala in kjer koli je kaka Evina

lepših poezij najboljših ruskih pesnikov, in je blagovoljno „Zori“ poslal. Mi te poezije z veseljem razglašamo, ker ne delajo samo česti ruskim klasikom, nego tudi spretnemu slov. prestavljavcu.

Ured.

hči bila, vse so priletele v takih primerljajih na občno zbirališče pod staro lipo pri cerkovniku sred pogorske vesi.

Kdo je vendar tak naglo umrl? prašala je druga drugo, pa nobena nij vedela kaj gotovega povedati. Še celo to nij bilo znano, če kdo v vesi boleha. Nobena izmed gospodinj nij vedela ničesar povedati, ko so v nedeljo med mašo malo poklepetale, kakor je bil že odzdravna mili običaj in vsaj je nedelja še le predvčeranjim bila.

Ugibljejo naše gorjanke, ugibljejo, kdo bi utegnil biti rajni, naštevajo vse starce, spenjajo med tem roke in delajo pri vsaki priložnosti križe, da bi se ne mislilo, da jih je k cerkvi pod lipo gnala samo svetska zvedavost, a nikakor krščanska ljubezen; zarad tega so s svojim duhom bolj pri cerkovniku in štejejo, kolikokrat še bode na zvon bil, kakor pa da bi se bile v sreči in duhu od sveta ločile.

Glej! dvakrat je bil na plat, žena tedaj pozna tu ravno pravdo božjo; ko bi namreč bil trikrat na zvon bil, bi moža veljalo. Pod lipo tedaj novo začudenje in ugibanje, ktera je v večnost odšla in kje?

Sklenile so tedaj, počakati cerkovnika, da bi ga prišedšega iz cerkve takoj prašale o tej reči.

Naj bi še živina doma pri praznem žlebu tulila, pečenka se v ponvi posmodila, mačka v odprto kamrico smuknila, in kar ji ljubo, vse polizala, in naj bi še tudi mož pogodrnjal, da zopet dnes enkrat obeda dočakati ne more — one se ne ganejo, dokler ne pozvejo česar želijo. Vredno je nekaj take novine tople pripovedovati Mož pa hitro pozabi svojo jezo, ako se mu žena ž njimi prikaže in govorilo se bode po vaseh, ne samo dnes ampak še mnogo dni brez konca in kraja o nepričakovani smrti. Kdo še tega ne ve, temu je treba povedati, ker pripovedovanje je za nas gorjanke toliko, kakor ribi voda, detetu med, ptiču prostost, loki rosa. Kdor bi hotel, da bi si ne pripovedovalo, zahteval bi od nas naravnost zmot. Rajši živimo, vsi kar nas je brez kruha, brez soli, ob samem korunu, kakor brez milega sladkega pripovedanja: tega ne popustimo, s tem si polajšamo, se krepčamo, se pozdravljamo — pripovedovanje je naša spoved; ne šla bi pri nas deklica na travo, dete samo na jagode, možki na pot, za živ svet. Vse kar delamo, delamo v parih, in če nam delo ne gre izpod rok. Če pa imamo pri delu koga, s katerim moramo o vseh mogočih in nemogočih rečeh govoriti, takrat nam, gospodine, teče izpod rok delo.

Sosednje stojijo kakor na iglicah, ne morejo pričakovati cerkovnika; vendar se končno na pragu pokaže.

„Kdo nam pa je umrl? boter“, so zavpile na-nj vse kakor iz enega grla in to tako glasno, da še slišati nij bilo ropotanja in škripanja ključev v cerkvenih dverih, ktere človeku drugod pri odpiranju in zapiranju vedno po vseh kosteh prodirajo.

„Kaj! vé še tega ne veste? se začudi; to pa je še vendar dobro, če ima človek glavo kakor jablan, ko je v cvetu in hodi celo priklonjen. Kam imamo zlati ljudje to zapisati? Jaz vam povem, da se iz tega še nekaj zgodi, videle bote, da se zgodi, če se tako neslišane reči godijo; pravim da se še staro proročanje o naših gorah izpolni: potonejo in na njihovem mestu nastopi jezero. Že smo vas slišale zvoniti v cerkvi, ne smete nam tu še enkrat z jezikom zvoniti, da bi si zapamtile, da ste naš cerkovnik. Kako bi se ne čudil! dozdej ste vse, kar se je pri nas zgodilo eno uro poprej zvedele, kakor tisti, katerega se je tikalo, to sem uže sam poskusil, kako bi se tedaj ne čudil, da še ne veste, da je mlada Lukaška že pod zemljo?“

„Mlada Lukaška? Pa morebiti vendar le ne? To pa vendar ni mogoče, vsaj sem jo včeraj sama srečala.“

„Jaz sem jo tudi videla, obešala si je na plot perilo.“

„Kakor sem rekel, mlada Lukaška pojde pod zemljo, ravno poprej pa je dokončala svoje življenje in eno hčerico zapustila.“

O ti uboga sirota, kako težko se je mati ločila od tebe.

„Gotovo si še pred nekterimi dnevi nij mislila, da bo se morala podati tje, kamor se bomo vsi, kar nas tu stoji, za njo podali, drugi leto poprej, drugi leto pozneje. Zaspala je in se ne prebudi več.“

„Bodi ji zemljica lahka.“

Srečno naj od mrtvih vstane. Vseh pet P. nij imela, pa hudobna ženska tudi nij bila.

Ne bo se Lukaš noge za šinjak zavil, da mu je umrla.

Gotovo da ne, ker jo je le zarad tega vzel, ker mu jegovi rajni niso dovolili inace ravnati in ker so mu s kletvijo grozili, če jih ne posluša. Prilizovala se jim je tako dolgo, obljubovaje jim, da jim bo zvesto služila, da je dosegla, česar si je želela. Pa vsaki, kdor je Lukaša in njo videl, je moral reči: ta dva bi se ne bila smela vzeti. Lukaš se je ogledoval, kakor da bi imel na treh mestih na enkrat kaj povedati in ona je poleg jega stala in z glavo kimala kakor gratovka. Nij bilo v njej nikoli pravega zdravja in prave gibčnosti. Dopolnilo se je, po čem je tako dolgo hrepenela; pa to je le kratko trpelo. Bila je rojena v revnej bajtici in si je želela delati na lepem posestvu poleg lepega moža.

„Tedaj zdaj lahko Lukaš tako ravna, kakor mu srce velewa.“

Prav iz srca mu to želim; usmilil se mi je, ko sem ga videl na svate iti — bil je tako bled, kakor da bi ga bili v smrt peljali namesto k altarju. Vsak izmed nas mora želeti, da bi bil srečen in miren. Takih sosedov, kakor je on, imamo le malo. Nikogar ne žali in vsakemu stori, kar le za more; sama vljudnost in poslušnost ga je; včasih sicer postane tudi malo besen, pa naj bo! Nobeden izmed nas nij brez napak.

Kdo bi bil mogel poprej Paluckovi Vendulki reči, da še dobi Lukaša? Prav je imela, da mu je tako dolgo zvesta ostala; zdaj bo jo tim rajši vzela. Od te dobe, ko so ga z drugo oglasili, je nij bilo več videti na nobeni muziki, na nobeni veselici in je vendar dekle kakor blisk in ogenj. Ker Lukaševa biti nij mogla, družega nobenega imeti nij hotela.“

„Kaj so neki njegovi starši proti njej imeli? Tega si ne morem nikakor razložiti, je še precej lepa, urna in brez denarcev tudi nij. Da sta si prê v žlahti, to jim nij hotelo v glavo“.

Ravno zarad tega je nij smel vzeti. Jegovi roditelji so že bili taki staroverci; mislili so si namreč, da bi storili greh, ko bi pripustili, da bi se ta dva vzela, ker so bili njeni pradedje bratje. Celo duhovni jim nijso mogli teh misli iz glave izbiti, mislečim, da oni vse najbolje vedó. — Brž ko ne so mislili, da imajo samo oni ključe v nebeško kraljestvo“.

„To slišim zdaj prvokrat. Dostikrat sem si lase belila, zakaj bi se vendar ta dva vzeti ne smela. Dve leti je, kar sem se umožila, in kar sem vedela, da bi se rada vzela; pa nobeden mi še nij prav temeljito razložil, zakaj se nijsta vzela.“

„Z novo ženitvijo ne sme dolgo Lukaš odlagati; tam kjer je hlev poln živine, hiša polna družine in v zibelki malo dete, tam ne sme gospodar biti dolgo brez gospodinje. Ko bo minulo šest tednov, bo jo naravnost k Paluckovim mahnil.“

*
*
*

Na las tako se je zgodilo, kakor so bile botre pod lipo z cerkovnikom določile.

Zvest stari navadi ali razvadi v naših gorah se je mladi vdovec, spremljevan od vseh možkih sorodnikov po zadašnej meši za ranjko, šest tednov po njenem pogrebu v krêmo podal in svoje žalovanje tam zapustil in zapil.

Ko je poldne bilo, se je z dostojnim obedom skazal, kakor že mora biti pri takih priložnostih.

Po obedu se prav spodobno zahvali za sprovod in pogreb in jih prosi, da bi mu še naprej prijatelji ostali. Razumeva se, razumeva, da so mu vsi brž roke podali in slovesno obljubili, proseči da bi tudi on ostal jim zvest prijatelj, kar je tudi on z možbesedo obljubil.

Po občnem objemanju in napijanju, je Lukaš vstal, svojemu svaku pokimal, ki je tudi vstal, in vsem ostalim želel, da bi se prav dobro imeli. Oba odideta ne objavivša, zakaj tako naglo odhajata; vsi so se spustili v smeh in drug družega spogledali. (Dalje prih.)

Dalmacija, cvet književnosti hrvatske XV — XVIII. veka.

(Dalje.)

V njih peva prijateljstvo i ljubav, koja mu uzmiče izpod nog, i preobražava se ter leti kot pčela po cvetkih. Njegove zasluge o hrvatskem Parnasu v obće odlično so velike. Vešč grčkoj, latinskoj i italijanskoj literaturi pokušaval je skoro v vseh pesničkih vrstih i merilih ter zapustil naslednikom lepe i pravilne prevode iz drugih omikanih jezikov v vzgled. Vsi prevodi Ranjinini, osobito iz Moska i Filemona, izvrstni so.

Dinko Zlatarić, jedan najkrasnijih umov, koji so v 16. veku uveli v Dubrovniku i proslavili si očevo, porodil se je ok. l. 1556. iz vlastelske obiteli. Svršiv nauke na Padovanskem vseučilišću i postav naučiteljem lěčničtva i pravoslovja, tako je krepostno uznapredoval, da mu je uže v 23. letu bilo poverjeno ravnanje onega glasovitoga zavoda. Hitrinoj svojega razbora umiriv razdor, koji se bil je pojavil med francozskimi i nemškimi dijaci, tem tako omili mletačkoj vladi, da je učinila ga vitezom zlatnoga ruha (stola d'oro), a sami mu učitelji l. 1580 postavili so napis v dvorišću onega vseučilišća, da bude v večni spomin tega njegovoga vitežkega dela. Svršiv dobo svojega ravnanja pobiti na dom, a malo kasnije opet odpotuje, da pohodi vse jugoslovanske zemlje, namerom izučiti narodni jezik, za kojim jako mu gorelo je srce. Na povratku oženi se s Marijoj Petra Gjona, koja mu je narodila četiri sine i dve hćeri. Da-si rasle so domaće skrbi, vendar nije omrznula mu ljubav do učenja ni najmanje; dopisival si je živahno s mnogimi učenjaki svoje dobe ter se navdušeno posvetil v Dubrovniku, takrat krasno cvetoćemu narodnemu pesničtvu. Kmalu seval je Zlatarić med prvimi pesniki dubrovačkimi ter bil svojim naslednikom glede jezika v vzgled. Velik del leta sprovajal je na svojem selskem imenju v Konavljih i tu v sladkoj samoći okončal svoja poglavita dela, koja ga učinila neumrlim. Preminul je l. 1607. Od Dinkovih mnogobrojnih del tiskom so poznata samo ta-le: „Elektra“, tragedija (Sofoklova); „Ljubimir, pripoviest pastirska“ (Aminta Tassova); „Ljubav i smart Pirama i Tisbe“, i „Piesme“ (v 3 svezkih.) No mnogo njegovih umotvorov i prevodov leži v rukopisu. —

I Zlatarić posnema rad v svojih drobnih pesnih najstarije pevce, navlastito Vetranicia i Dimitrića v slogu i stihotvorbi, ter ima s njimi kreposti i mane. Njegove zasluge o hrvatskem Helikonu priznato, sijajne so i velike. Vešč grčkoj, latinskoj i italijanskoj literaturi pisal je skoro v vseh pesničkih vrstih i merilih, ter določil v svojih pravilnih i uspělih prevodih iz onih olikanih jezikov naslednikom izvrstne vzglede na posnemanje.

Vek XV. je početak a XVI. nastavak i cvet narodne knjige v Dalmaciji. V drugoj polovici XVI. i na početku XVII. stoletja popne se hrvatsko pesništvo v Dubrovniku na vrhunec svoje slave. Na ta vrhunec privede je proslavljeni hrvatski pesnik :

Ivan Gundulić. Lozo si proizvaja od stare vlastelske obiteli, koja se spominje već v najdavnijoj dobi, a porodil se 8. jan. 1588. v Dubrovniku. Otec mu Franjo bil je častjen senator. Takoj v najnežnjoj mladosti počme delaven mu duh krasno razvijati se. Prve nauke primi od jezuvitov; već v dvanajstem letu tvrdo se posveti učenju prava ter uznapreduje tako, da mladić še s 20 leti primi ponajviše državne časti, a kasnije samo knezovsko. Od 30 let potraživ mirniji život, oženi se s Nikoletoj Lukarevića, vlastelkoj, koja mu rodi tri sine: Franjo, Jerolima i Šišmana, od kojih prva dva bila sta v službi avstrijskoj na visokoj vojničkoj časti, a tretji umrl je 1. 1682., kot knez grada Dubrovnika. — Dubrovačka slava bode živěla neumrlimi pesnimi Gundulićevimi. Podosta već grčkemu i latinskemu jeziku a italijanskemu navlastito, stavi se najprije iz ovega prevadjati na hrvatski „Jerusolim slobodjen“, Tor. Tassa, „Ljubovnik sramežljiv“, Ivana Preta i „Filli in Sciro“, igrokaz Ub. Bonarella. Da pako i on sodeluje s družtvom mladih pesnikov, koji so takrat v Dubrovniku pisali izvorno ali prevadjali drame i sami igrali, spremi se na osnovanje narodnih igrokazov, a da je nasledoval stare narodne a ne italijanske spisateljje i na tem potu, ter narodni značaj i povest bolje proučil, jamačno podignulo bi še kod Horvatov igrokazanje polno prije, nego v Italiji i Španiji do najvišega stepena. Ali njegov izvenredni um povećim uzleti letom, ter začne v pameti delo, koje mu pribavilo vekovito slavo. Onda vseslavjanska knjiga še nije imela junačke pesme (eposa), a Gundulić hotel je postati slavjanskim Homerom, slažoć v pesen nesrećno svrho Osmana I., cara turskega; no prije nego jo konećno ugladi i odpravi v svet, udari ga nemoć, ter premine 8. dec. 1638., najme v 50. letu svoje dobe; ne prezgoda za svojo slavo, a prezgoda za lepoznavsko književnost i za oćevine blišć i blagost.

Dela Ivanova so ova: 1. „Piesan vrhu božje veličine“, zadnjić v Zagrebu 1847; 2. „Suze sina razmetnoga“, v 3 pevanjih; 3. Igrokazi: „Arijadna“, „Proserpina ugrabljena“, „Dubravka“, „Diana“ i „Armida“; 4. „U smrt Marie Kalandrice“; 5. „Piesan višini privedroj Ferdinanda II. Toskanskega“; 6. „Ljubovnik sramežljiv.“ (prevod); 7. „Pjesni pokorne kralja Davida“ (prevod). Vsa ova dela izdala je Matica ilirska v Zagrebu 1847 v jednoj knjigi. — Ako so već ova dela bila dovoljna, da mu steko neumrlo slavo, to jih ipak daleko nadkrili njegova epopeja „Osman.“ Već prije Gundulića bilo je mnogo pesnikov po Dalmaciji, a i v Dubrovniku; ali se vidi, da je duh italijansko-latinske knjige toliko deloval na nje, da so kretali se samo v njenih krogovih pesnićtva. A ipak se ne da pomi-

sliti, da vsem tem pesnikom nepoznato je bilo narodno pesništvo, v kojem se preko dvesto let pevale žalostne uspomene na silno ono zgodo kosovo-poljsko, koja slomi snago slavenskim zemljam na jugu i upropasti političko samostalnost srbske države. Pa ipak se ne opaža ni na sadržaju ni na obliki, da je narodna poezija le nekoliko delovala na umetno pesništvo dalmatinsko-dubrovačko. Pesnici ti povse so odvratili se od srodnega jim iztoka i nagibali se tem bolje na zapad. Gundulić je prvi opazil ta nedostatek, ter je zato uzet predmet za svoj epos (od 20 pevanij) iz turske povesti. No Gundulić nije nameraval neposredno opevati boj kršćanstva s muhamedanizmom; hotel je samo pripovedati, kako se iztočnemu mlademu caru (Osmanu) nemili vojnici zadali smrt sred belega Carigrada, premda kraj tega želi, da celi svet čuje slavo poljskega kralja Vladislava, koji kršćanskoj vojskoj porazi tursko silo. Tako je pesnik hotel posredno proslaviti pobědo kršćanstva nad oholim polumesecom. — No kar se veli o poljskem Vladislavu, to je uzgredno rečeno, kot spomen prošlosti, a ne stoji v činu pesme. V pev. III. 35 i 36 (izd. v Zagrebu 1844) pravi:

„O preslavni kraljeviću,
Nedobitna tvoja dēla
Ja bugareć slavan bit ću,
Tvoga imena ta je sila.
Ah prem sriećnieh moieh dana'!
Ki ću pokoj nać u trudu,
Ako u smārti cara Osmana
Sried tvē slave živiet budu.“

Mečta je Gundulićeva silna, a misli so izražene tako izvrstno, da težko bi mu našel druga v narodu. Stih je dakako tečiv i blagoglasen, ali je osmerek više podoben za izpevanje ljubavi nego li epičkih činov, dapače jih oslabljuje.

Kazališču dubrovačkemu podal je Gundulić nov uzlet, spisav za-nje više dram, ter je s prijatelji sam preuzemal ulogo kazališčna igralca. No kakor v „Osmanu“, izbral je i v svojih igrokazih merilo velma nesrečno: takodjer osmerek mestu dotadanjega deseterca, dvanajsterca ali trinajsterca, ter povlekel vse naslednike za soboj. — Razvė napomenutih dela, koja je še spisal, najme: a) izvorna: „Galatea“, „Posvetilište ljuveno“, „Cerere“, „Kleopatra“, „Adon“, „Koraljka od Šira (ali kako nekoji čitajo Skira), i k temu b) prevedena „Filida“ propala so, kako se sluti, v strašnem potresu i ognju grada Dubrovnika l. 1667. A morebiti da i niso vsakolika izginula, nego da gdegod v mraku neznanstva čame očekujoć, da jih osvetljujoća koja domorodna roka izvede na beli svet, kako je izgledal već svetlo „Jerusolim slobodjen.“

S Gundulićem stoji ne samo po dobi nego i po duševnoj veličini v blizem srodstvu:

Gjono Palmotić, vlastelin dubrovački, porodil se l. 1606 od Gjorgja Palmotića i Urše Gradi. Dovršiv škole v otčevini kod ježuvitov, najprije se dade na latinsko pesništvo, ali ga se do mala okani, a vse duševne sile posveti narodnemu, čim je dobro spazil, da si more tu samo nabaviti nesahnuti lovor-venec, svojemn narodu pevajoč živim glasom. A da se otrese italijanščine, koja je takrat obimala dubrovačke spisatelje, skloni se v Bosno, i tu je dolgo ostal i brižljivo erpil iz čista vrela pravo sliko narodnega jezika. Po naravi v izobilju pesničkimi duhom obdarjen, a modroznanju ter staroj i novoj književnosti vrlo učen, zaleti se za Gundulićem bližnjim si sorodnikom tako, da mu se je jamačno više od ma koga drugega približil. Po ukusu one dobe najveć se je zabavljaj s dramatikoj, pišoć za ondešnje družine često do dva komada na leto, ali so žalibože nekogi od njih za potresa própali. Umrl je Gjono l. 1657. jednakoj dobi s Gundulićem jedva od 50 let.

Gjonova dela hrvatska so: 1. „Kristiada“, najme život Kristov, v 24 spevanjih slobodno po Kristiadi Jerolima Vida Kremonezkega; 2. Dramatička dela: „Akil“, „Natiecanje Ajača i Uliša za oružje Akilovo“, „Alcina“, po Feriću iz Tassa izerpljena, „Atalanta“, „Armida“, „Ariodanto“, „Bisernica“, „Captislava“, „Danica“ (tragikomedija), „Enea“, „Enea i Didone“, „Elena ugrabljena“ i „Očitovanje prikazanja Elene ugrabljene“ (tragikomedija po Ovidu) vse tiskano l. 1839. v Dubrovniku; „Edip“ (slobodno po Sofoklu), „Gomnaida“, „Ipsipile“, „Kolombo“, „Pavlimir“, „Lavinija“, i „Svevia“ (prevod iz lat.); 3. „Sarce Sv. Katarine“ i pesen o slavodobitju dalmatinskih kraljev; 4. Razlike pesni, med kojimi nekoliko cerkvenih.

Palmotićeva „Kristiada“ je v istino bolj paraphrasa nego li pravi prevod, ter je postala i na vid obširnija od izvornika po tem, ker je Gjono namestu latinskega hexametra izbral po Gunduliću tako obljubljen osmerek, četiristihovno kratko kitico. — Palmotićevi sroki so naravni, izraz čist i pravilen, stihoskladba soglasna. I ako tudi, liki Ovid, s preobilnoj pesničkoj žiloi obdarjen, često velikolepi se sijajnimi podobami prerazmetno, ali živahnoj mečtoj uznesen v pripovedanju i opisivanju preveć se spuščá v pojedine, malenkostne stvari, to celoti ne škoduje velikoj vrednosti děla, koje je polno res pesničkih prizorov, i sadržuje uzvišeno, vsakoj vrsti ljudij primerjeno éudorednost, čega radi bila je pesen dolgo najljubša knjiga dubrovačkim gospojam i mladeži, primerna da jim udahnjiva zdrava načela o životu, točnije poznavanje domaćega jezika i ljubav do pesništva. — Drami „Pavlimir“ i „Captislava“ imaju prednost domovinske zanimivosti.

Predmetom prvaj je utemeljitev Dubrovnika i sijajni čini njega prebivalcev, drugoj pako junački um i bojni čini slavenskega naroda. (Dalje prih.)

Obrazi iz naroda.

Spisuje Pribislav Ogrinec.

Berač.

Vsi smo berači — pred Bogom! In pred ljudmi? Kdor prosi miloščine, ali po domače, kdor bere v bogajme, ta je berač. Človek, živeč na zemlji, tej dolini solzá, sleherno trenotje prihaja v kakovo koli položje, v katerem svojega bližnjega pomoči potrebuje in išče, in v tem smislu je tudi vsak poedin drug pred drugim nekak berač. Siromak in veljak, oratar in cesar — vsaki je berač! Enako je družabno razmerje. Družina, občina, narod država — beračija, in celi svet je beraštvo! V beraški Avstriji n. pr. so med ostalimi Slovani zlasti Slovenci natečni berači. Hodijo in hodijo na Dunaj beračit, pa le kako neznatno, plesnjivo drobtino sèm ter tje v bogajme priprosijo svojemu stradajočemu narodu. Oj kako beraško!

Vendar berači so bili in bodo, dokler človek lazi po zemlji. Že sv. pismo omenja berača, ki bi bil rad pobiral drobtine, podajoče z bogatinove mize. In tudi še dandanes je najmenj po en berač na vsacega premožnika; kajti, kolikor ima eden preobilo, toliko drugi premalo. To se vé, da marsikdo, ki se vidi gizdav gospodič, nima nič; da nemalokrat pa tudi več telhta berač, kakor dajač, ker včasih v nekaterem zaplatičenem, beraškem plašči so zlati!

Berač nam na mislih je slovenski prosjak, ki navadno zapravi grunt, potem pa s trebuhom za kruhom hodi od veže do veže: bodi si, da ne more, bodi si da noče z delom služiti si vsakdanjega živeža. Poslednjih je več, obojih ne premalo, žalibog!

Pravi berač ima naguban, resast, pa ne porašen obraz, sključen život, hodi počasi, kedar ga vidi kdo, in pokašljeuje, kedar sliši koga. Na videz sploh stara, pomahana glava. Moli očenaš in češčenomarijo, pa toži, da ima božjast ali kurjo slepoto. Obleka mu je revna, ponošena, zakrpana, pa tudi razcapana: ogoljeno, na sedem potov razvežjeno pokrivalo, srajca razpeta, da kaže ogorete „gosli“, strgan rokav, hlače pod kolenom preklane, da se mu bliskajo medle meče, kvedrasti, razprezani črevlji, zvezani s trto, ob pasu paternošter, čez ramo malho in v tresoči se roci palica beraška.

Tak berač se vidi potreben, in vspešno berači po Slovenskem in mu dobro velja. Moj prijatelj je po pravici o njem pel nekako tako-le:

Najbolj', kar je na svet' ljudi,
Beraču se godi:
Ker lahko, kjer ga veseli,
Poleže in zaspi.

On hodi v mesta in vasi,
Prebreda plan in lés,
Povsod kak grížljež že dobi,
Če ne — pa uzma vmés!

Da, godi se mu dobro, beraču. Vedno si v svesti, da On, ki živi ptico v zraku, ki oblači lilijo na polji, in brez katerega volje vrabec ne pade raz strehe, tudi njega ne pusti lačnega in golega: berač ne seje nikjer, pa žanje povsod, ne dela ničesar, pa vendar ne skrbi, kaj bode jel, kaj pil, s čim se oblačil. Saj njemu, ki je brez doma, pa vendar povsod domá, sveti solnce vedno pred prag. Kar namreč človek potrebuje na sveti, to dobiva z najmanjim trdom: samo, da gre in malho nastavi „božjim darovom“. On, ki pod milim Bogom družega nima opravka, ko skrbeti za svoj ljubi želodec, tega tudi ne opusti nikadar; kajti berač je zmirom potreben, in njegova malba brez dna, nikoli polna.

Ali kakor vsak drug človek po besedah trudeč se za občni napredek, v resnici pa navadno le za svoj samoprid, išče zmerom le boljših krajev in časov ter neumorno iztekuje, kje in kedaj kaže kaj več in izdatnejšega — tako tudi berač. Dobro vedoč, da človek za resnejših trenutkov v življenji čuti milosrčneje, in na odlično bogoslužnih mestih zlasti darežljivo deli telesna dela usmiljenja, sprevaža on slavnejše t. j. bogatejše mrliče k pogrebu in na vernih duš dan milo izdihuje na pokopališči; vlačí se po daljnih božjih potih in na visoke gore lazi k romarskim cerkvam, kjer se shajajo pobožni Slovenci v množicah. Tod zaseja pote in kote, moli na glas in na vlak, steza dolge lakti proti mimohodečim, držéč v eni roci molek, v eni prazno štulo, in neprenehoma hripa: „Usmilite se ubozega reveža!“ Tako vsacemu romarju proži lepo priložnost, da si božje kraljestvo na vsak korak lahko kupi za najdrobnejši novce, katerega berač potem navadno zapije v kaki zakotni krčmi na samem.

Berač s pogajajočim nagibom in tenkim nosom sledi svoj delež tam in tedaj, kjer in kedar se uživa kaj boljšega. Pred večimi, cerkvenimi godovi, ko kmečka gospodinja pripravlja okusnih grížljejev, privreva za vrstjo v vaš. Na tanko tudi vé, kedaj imajo pri kateri fari somenje (žeganje), in ne zamudi prihiteti po „boba“ (krapov). In o vseh svétih, ko je naročito beračem „uganeni“ dan, spe po préščice v trumah, kakor jesenske kavke na travnik.

Pocvrtina iz ponve in krača iz lonca beraču na miljo daleč više nos k posebnim gostijam. Kjer je kaka svatba, nova maša, botrina, sedmina ali katera druga slovesna pojedina, tam je tudi berač zraven na preži.

Kot neabljen gost gnjete se od zadaj, obira kosti za durmi, izvrača kozarec vina na skrivnem in nevoščljivo meri svoje od vseh strani pritiska-joče tovariše. Potem prilično kroži stare, svete pesmi, časi tudi popleše in na zadnje vsega sit se spopade in stepe s svojimi drugovi pa se strgano malho obleži tam za plotom.

Tako berač veliko svojega beračenja le preraja po dobrovoljnih shodiščih in mastnih gostiščih, da dostikrat svoj beraški grb, palico, pozabi na zabavnem tomljišči, kakoršno navadnemu, delavnemu človeku vsaki sveti čas le enkrat pride na del. Tako se tudi o berači izpolnjuje tisti: „mundus vult decipi“ — svēt hoče goljufan biti!

Ali kakor za debelim četrtkom kmalu sledi pepelnična sreda, tako tudi berač na posled pride na pravo beraško palico. Tedaj ga vidiš beročega za vasjo, kako zguban pa kakor vës nadložen in potrtn na telesi in duši pokajšlevaje, oddehovaje si in kar pojemaje počasi vlačí pete za sabo in krevsa po stezi proti hiši.

„Hvalen bodi Jež-Krišč! Prosim, ubog revež, za dar božji — v imenu Ježševem“, nazdravi in zaprosi za jutra stopéč v prvo hišo. Za vrati stojé in izdihovaje moli in preži tje v skledo, iz katere se kadi ostala, razbrzgana jed, pa sredi očenaša — „daj nam danes naš vsakdanji kruh“ — pristavi: „Ali pa kako žlico kosila, če je kaj ostalo“ —

Podano skledo poprime z obema rokama in sedši k peči na klop stisne jo med kolena, podrza jestvino od vseh krajev na kup, zajema na debelo, popihava, da prši iz žlice, povaljuje vroče po ustih vlekoč sapo vá-se in grgraje požira na pol ožvekano. Na migljej je prazna posoda in berač spet na nogah. Vesel, da je brez veliko besedi s čim goreim založil želodec, zahvaljuje se:

„Bog vam povrni, Bog vam poplačaj, Bog vam daj zdravje!“

(Konec prih.)

V noternjoj Srbiji.

Potopisna črtica.

A. S.

(Dalje.)

Vendar zdaj najti konak v Kragujevcu nije bila tako lahka stvar, kako sem se lahko prepričal. Napotil sem se najpred v že omenjeni hôtél „K varoši Kragujevac“, ko so se gosti že prilično razišli. Vendar o sobi, ki bi jo mogel dobiti, nije bilo govora; že dolgo so vse za nekoliko dni naprej ponajete, rekel mi je konobar. Eden od mlajših natakárjev ponudil se mi je uljudno, da bo šel z meno po mestu iskat prenočišča. Vendar će sva ravno celo uro hodila po mestu i nabijala po vratih in oknih

vseh večih i manjih mehan, vendar stana nigde nije bilo dobiti. Celo mesto bilo je napolnjeno z narodnimi zastopniki i tujci, ki so se zbrali v Kragujevcu ob času narodne skupščine. Bil sem prav v zadregi. Na zadnje vendar odpro se vrata ene male, neznatne gostilnice. „Imam jednu občenu sobu, u koju primam turske trgovce; ako izvolite?“ — Kaj sem si htel? Bolje je saj pod streho, kakor na ulici. Vodil me je moj gazda v prostrano sobo. Polovica od nje bila je napolnjena s podom od desk, kake dve stopi visoko od tal; na tih deskah bile so „marame i jastuci“; to je bila zajednička postelja za goste. Vendar za čudo bila je zdaj celo prazna. Razumi se, da se nisem upal vleči na njo. Kar te najviše spominje še na tursko nečistočo v Srbiji, so „vašike“, — uši — kojih se trebaš čuvati še skoro v vsakoj hiši. Moral sem tedaj tudi jaz, posebno tukaj, na oprezu biti. Primaknol sem stol k mizi, ki je stala v enem kotu, vgasnol svečo i sloneč na mizo preišljeval i dozival v spomin vse utiske preteklega dne i večera. K sreči so mi petelini začeli že čez kako uro naveščati zoro i skoro zatim rodeče se jutro oslobodilo me je samovoljne ječe, za koju me gotovo nikdo nebi zavidal. Moj gazda je menda previdel, da mi nije najbolje postljal, ker ko sem ga pri svojem odhodu drugi dan pital za račun, zagotavljal me je, „da on od inostrana putnika nemože ništa primiti“. Obdaril sem vendar z nekojimi groši dečico i bilo mi je nekako lahko pri duši, ko sem imel za hrbtom mehano, koja bo mi gotovo, če tudi ne v najboljem spominu ostala. Na srečo sem našel drugi dan precej lepo sobo v enoj drugoj gostilnici, koju sem najel za nekoje dni, ki sem jih odločil prebiti v Kragujevcu. Ko sem si dal prinesti potno prtljago iz pošte, ter se uredil, napotil sem se taki po mestu, da si ga ogledam.

Kragujevac je v zadnjih letih z orijaškimi koraki napredoval; lepe, mora se reći, elegantne hiše, med njimi nekoje dvo-, celo trokatne, sečinjavajo glavne ulice; vekših i dobro uredjenih gostilnic imaš na izbor. Samo položaj mesta nije najbolje izbran. Stisnjeno je v ozko, kotlasto dolino k obali blatnega potoka, Lepenice. Razgleda neimaš iz Kragujevca nika-kega, pa tudi večega dela mesta ne vidiš od nijednega kraja pred, nego si se mu že celo približal. Uz Lepenico stoje še najviše lesene, na turski način stavljene hiše, a vse ostale ulice, ki se razgranjavajo na levo od Lepenice navzgor po valovito se dvigajočem hribu, imajo že celo europski obraz. Najjužnije ob lepeničkoj obali je konak knjažev, precej mala, ali prijazna sgrada v švajcarskem slogu. Obdajajo jo velikanske laške topole, ki še z drugim drevjem delajo lep park. V bližini knjažev-vega konaka stoje še mnoge druge hiše, ki so bile takrat vse nastanjene od raznih ministrov i drugoga pratništva knezovega. Tukaj sem videl prvi-krat mladega, nadepolnega kneza sprehajati se po parku. Nasproti konaku

knjaza malo niže i na drugoj obali Lepenice, čez koju vodi drveni most, stoji edina crkva Kragujevačka, a tik nje sgrada za narodno skupštino, zatim pa orožana, velika tvornica bojnih sprav.

Crkva je mala, borna i vsa lesena. Bila je stavljena samo za silo; vendar se njoj je gradila takrat, i zdaj je menda že dovršena, velika i krasna zamenjenica, visoko na severno zapadnoj strani mesta. Potreben denar za njo darovala je Kragujevčanom knjeginja Julija, soproga nesrečnega Mihajla. V bizantinskem slogu zasnovana i krasno izvedena bode crkev lep kinč srbske druge prestolnice. Kakor stara crkev, tako je tudi sgrada za narodno skupštino siromašna. Pravokotna nizka koliba je samo s deskami obita. Nadati se je vendar, da bo Srbija svojemu narodnemu zastopu skoro postavila lepši i dostojniji dom. Za crkvo malo odzad je tudi v neznatnoj zgradi smestjena višja gimnazija, koja se mora prav boriti z nevoljami, koje njoj zadaje premali prostor. Mnogo lepšo i prostranijo sgrado poseduje normalka v mestu na levoj obali Lepenice. Tukaj se je tudi udomilo čitalište. Tri prostrane, krasne sobe, urešene z mnogimi slikami slavnih srbskih i slavenskih mož, primajo goste, koji traže duševne hrane. Veliki broj raznih slavenskih i inojezičnih novin na ponudo leži ti na mizah.

Poleg opisane crkve i tik skupštinske sgrade razprostire se oružana, velika štirioglata gradina, obdana na način trdnjave z visokim i jakim zidovjem. Na velikih vratih stoječa straža vodila me je k majoru, zapovedniku oružane. Sprejel me je prav na srbski način prijazno, ter mi dal enega podčastnika, da me naj vodi okoli, ter mi pokaže, kaj je vredno videti. Najpred sva šla v levalnico, gde se levajo topovi vsake veličine; malo dalje v drugem oddeljenju gotove so krogle za topove, a poleg krogle za puške. Na drugoj strani izdelujejo kolari kola za topove, a blizo njih stolari vsakojake škatulje za strelivo i ostale bojne sprave, ter sedla za gorske topove, koji se nakladajo konjem na ledja. Spet na drugoj strani, precej oddaljeno od prejšnjih oddelkov, namestjen je stroj za gotovljenje i polnjenje patronov za straguše. Taj stroj je ravno pred nekim časom prišel iz Avstrije, ter so še zdaj delali pokuse z njim. Čudni občutki te spremljajo tukaj, ko vidiš na enoj strani sopsti crne dimnjake, na drugoj žvižgati stotero raznih strojev, s kojimi se meša spet iz tretjega kota kućkanje i piljenje rokodelcev. Mislil bi, gledajoč to urnost v gotovljenju morilnih sprav, da Srbija misli že jutri zgrabiti svojega kletega dušmana, ter osloboditi svoje še zaslužene brate. Pa saj je tudi že zadnji čas. —

(Dalje prih.)

Walhalla pri Regensburg-u.

J. Berbuč.

Walhalla so bila — kakor uže iz nemške mitologije znano — nemška nebesa, v katerih je Vodan, najvišji in imenitnitnejši bog Nemcev gospodoval. Ova mitologična nebesa je bavarski kralj Ludovik I. vresničil, ko je dal leta 1830. Walhallo pri Regensburgu zidati. Ko sem se v preteklem poletju od Pasave proti Regensburgu peljal, sem že komaj čakal, da bi videl ono delo, o kojem sem uže preje nekoliko slišal in bral. Rudečevazanega Baedekerja *), zvestega sodružnika po Nemčiji potujočih, sem uže v Pasavi dobro preštudiral, da bi gledanja truden na oni črti kaj važnega ali zanimivega v nevedenji ne prezrl. Izjemši prirodno lego, lepoto in bogatstvo ne ponuja ona črta potniku nič posebnega. Tembolj intenziven je bil vtis, kojega mi je že od daleč imenovana Walhalla vcepila, velikansko stavbeno delo, posvečeno vsem nemškem korifejam, katero se je ravno v večernih žarkih zahajajočega solca kopalo in iz Regensburških višav daleč tje po „môdri Donavi“, po nemški zemlji in njenih sincvih gledalo. Na nekem drugem vprek Donave ležečih hribov, dobro uro od Regensburga oddaljen, stoji oni „častni tempelj za nemške može“, kterege so leta 1830 zidati začeli in še le leta 1842 dovršili, in kteremu je cena 14 milijonov goldinarjev. Zunanji del Walhalle je v doriškem styly zidan; velikanski žlebkasti stebri, iz lepega kamna rezani, spodaj dosti debelejši nego na vrhu, stojé okrog in okrog posrednega poslopja, tako, da je med zadnjim in stebri še lep prostor, po kojem se poslopje od zvonaj na vse strani lahko obhodi. Mojstru je bila menda volja delo postaviti enako bivšemu parthenon-u v Atenah. Poslopje samo, kojega postrešje deloma imenovani stebri nosijo, je vse do postrešja iz mramorja zidano, brez oken, in dobiva svetlobo skoz postrešje. Pri vhodu stoji nekoliko parov čevljev iz klobučevine, kojih se mora vsaki poslužiti, ki si hoče notranji del Walhalle natančneje ogledati, da bi se mramornata tla ne poškođovala. Na 6 stolih — tri na levi, tri na desni — stoječe Rauchove Viktorije, iz čistega belega marmorja rezane, po izreku zastopnih mož izvrstno delo, delijo notrajno poslopje v 6 oddelkov. Že cena teh Rauchovih Viktorij — vsaka velja 16.000 glđ. — svedoči, da more delo biti mojstersko. Vhodu nasproti stojita dva stebra, nekoliko manjša od zunanjih, pa iz mramorja rezana, ki razdeljujeta prvi del od manjšega, stvaritelju onih „nemških nebes“, Ludoviku I., namenjenega. Na levi pri vhodu stoji prvi kip Marije Terezije, na to pa brez razlike rojstva, plemenitosti in veljave kipi drugih slovečih Nemcev; pri podelitvi kipov gledalo se je le na dobo in leto, ke-

*) Baedeker's Reisebeschreibungen. Süddeutschland, Oesterreich und Ober-Italien. Pis.

daj je ta ali oni zdaj nebeških prebivalcev živel. Više v zidovje je več ploš vzidanih, na kojih so imena, rojstni dan in dan smrti onih nemških duševnih velikašev napisane, katerih kipov ni bilo dobiti.

Krasen razgled povzdiguje krasoto Walhalle: pred soboj vidiš neizmerno ravnino, po kateri se silni valovi Donave vijejo, za teboj velike hribove, na bližnem hribcu grajske razvaline „Stauf“, na podnožji kneza Thurn-Taxis-ovo palačo z lepo vredjenim parkom, nekoliko dalje historično znamenito mesto Regensburg. Tako gledajo ponosno ona večna „nemška nebesa“ na prešlo moč in slavo starega in srednjega veka in gospodujejo nad krasoto in bogatstvom slovečih knezov, katero jim pod nogami leži.

D r o b n o s t.

Puškabil.

M. G.

Gospod, kaj pa je puškabil? me vpraša ne davno radoveden kmetič. Kako vi na to besedo pridete? vprašam ga jaz dalje. On mi odgovori, da je bil nedavno v mestu, in da je tam slišal, ka so na mestnega župana napravili grd puškabil, mislim, da je kako sramotno pismo, ki se po mestu raztrosi. Res je, mu rečem, a ne veli se puškabil, temoč pasquil, in ima ta početek.

Pred kakimi 300 leti je živel v Rimu vesel in prebrisan črevljar z imenom: Pasquino. Jegovo največe — sicer ne lepo — veselje je bilo mimoidoče prerešetarjati, in jim kakšno grdo obešati. Po njegovi smrti so hišo podrli, in ko kamneni tarac (flašter) začnejo iztrgavati, najdejo marmornato soho, ki je predstavljala rimskega gladiatora, to je človeka, ki se je z divjimi zvermi bojeval. Postavili so to soho na ogli palače Ursinijeve, in ljudje so jo sploh imenovali Pasquinovo soho. Skoro so začeli na to soho priljepljati vsakojake papire, ne katerem so bile napisane vsakojake smešne reči, ki so se v mestu pripetile, tudi psovke na enega ali drugega imenitnega Rimljana, ko da bi bil črevljar Pasquino zopet od smrti vstal. Velikokrat so se grajale napake županov, in drugih mestnih gospodov, in to je pripomoglo po gostem, da se je edna ali druga napaka odstranila. Ta prilepljena pisma so potem dobila ime: Pasquilli. Kmetič se mi zahvali za razlago, in meni, da bi take sohe tudi v njegovi vesi treba bilo, ker veški župan tudi malo mara za odstranjenje raznih napak. —

Listnica. Onim č. gg. naročnikom, koji so z naročnino za l. 1872 in I. polleta 1873 zaostali, napisali smo ta znesek na zaviteku.

 Denašnja „Zora“ ima 8. šte. „Vestnika“ za prilogo.

Izdajatelj i odgovorni urednik: Martin Jelovšek.

Tisk in založba „Narodne tiskarne“ v Mariboru.